

ПРИЧЕ „ДНЕВНИКА“

ИНТЕРВЈУ: АНТОНИО СЕРАНО, ВИРТУОЗ НА УСНОЈ ХАРМОНИЦИ

Песма анђела

Ђорђе Писарев

У томе је царству вештина свирања досегла такве мере да се сматрало да је то умеће толико лепо и прецизно, готово као прављење савршених географских мапа или брушење дијаманата.

Сам цар је своје потребе за музиком задовољавао песмом славуја, јер је спадао у она људска бића која нису допуштала да други исказују своје вештине и тако стичу (не)заслужена признања и поштовање. Уосталом, нико није достојан царске величине нити то може икад ико бити, ма колико његово умеће, тј. вештина, у овом случају свирања и певања, била величанствена.

Тако су се, током година, врхунски музичари, од оних који су песме сањали, до оних интерпретатора и виртуоза коју су музику изводили, расејали диљем света, тражећи већ негде захвалну публику која ће их с поштовањем и дивењем слушати, јер то и јесте била суштина њихове уметности, а не царева одлука да им један славују, ма колико био царски, буде замена, зар не?

Тако се и десило да су ово царство богато уметницима разних фела, током година, ти исти уметници напустили, па тако и музичари који су божанском песмом анђела испуњавали планету и расејали се диљем света где су онда и најсиромашнији становници у последњој забити уживали у вештинама музичких виртуоза, а цар споменутог царства, по сопственом избору, био осуђен на додуше лепу, али увек исту песму славуја скромног, заправо баш оскудног репертоара.

Време је истицало, а људски је век, знано је, у границама реалног времена знатно дужи од живота једне мале птице, па макар она била даровит и вешти певач - гугтало које обитава у златном кавезу са свим атрибутима божанства.

Славуј је на крају угинуо, а цар га је, како је то већ заслужио, оплакао и ожалио. Дакле, све је то тужно, али тако је то увек у животу, па био он људски, или (само) птичји. Жалобно доба је истекло, а цар се зажелело лепих песама. Показало се да његови шумари или нису умели да пронађу новог даровитог славуја по умећу бар једнаком свом претходнику, или их више није било у том царству, па је велики цар наредио својим слугама да му доведу најбољег музичара, из реда људског рода. Али авај, трт - мрт, показало се, сви су славни музичари тог доба из његовог царства пронашли своје место, тј. службу, код других, скромнијих али и практичнијих и мање прохтевених владара и нису показали никакву намеру и жељу да своју тешком муком стечену добробит мењају за жеље цара који их је увредио својом претераном бригом за једног, додуше вештог и надареног славуја којем је на крају, како следи и нама, откуцала смртна ура.

Треба рећи истину, па се сложити да овај цар, као још један човек међу нама, обичним смртницима, додуше са божанским прерогативама, за једног цара био готово претерано скроман. Није мучио без преке потребе своје поданике, није им прописао ни превелике порезе, али је и он имао неке своје каприце, па су ствари, звери и људи који су њему служили морали бити јединствени, посебни. Тако се десило да је он у своје време наредио да се убију сви славуји у његовом царству, па да би он једини могао да ужива у песми јединственог. Такве су ствари радили и други цареве пре њега, попут оног што је наредио да се спале све књиге написане до почетка његове владавине јер је хтео да историја почне изнова, од почетка његове владавине. И отуд и потичу све његове невоље. Како свом цару обезбедити вечерње уживање уз лепе песме док се у позadini, у прелепом врту, чује тихи жубор воде који допире из златне фонтане?

Нема више славуја, нема више свирача и певача, а цар одбија да слуша песму и пој канаринаца, сврака и врабаца, папагаја и штигилица - ништа му се не свиђа!

Десило се да је, случајно, баш у то време, путевима дотичног царства у потрази за новим пустиловинама ходочастио диљем света чувени Фрулаш који је један од богатјих градова спасао од најезде мишева тако што их је, чаробним звуцима свог инструмента, извео из града преко великог моста и одвео у пределе дивљих пустиња. Фрулаш - луталица, а неко би можда рекао авантуриста и дагуба, је у својим уеповима увек имао пар заосталих, успаваних мишева - веселјака, а они би, повремено, поготовом када би се дочепали мрвица хлеба Фрулашевог заборављеног сендвича, радосно цијукали песму анђела:

Цију, цију, ци

Цију, цију, ци!

И баш то је оно што је чуо цар док се тужан шетао прелепим вртом где је чак и фонтана плакала за песмом угнутог славуја.

- Шта је то? - питао је цар слуге - хоћу то!

И тако је Фрулаш послат на мисију: да врати све мишеве у царство! На жалост по поданике овог цијукавог царства, мишеви су преплавили земљу и изјели сву пшеницу оставивши гладне становнике којима је, док је цар уживао у песми мишева, бар као утеха, остала песма анђела:

Цију, цију, ци

Цију, цију, ци!

А Фрулаш је страпао у уепове златнике којима су га платили за учињену услугу и напустио дотично царство у потрази на новим послом и новим авантурама размишљајући, док је по уеповима распоређивао оних пар мишева које је чувао за сваки случај, да ли увек они који не плате на ћуприји, плате на мосту (у хроникама није остало забележено шта су о свему томе мислили гладни поданици):

Цију, цију, ци

Цију, цију, ци. ■

Бах је увек инспирација

Виртуоз на усној хармоници, који је током импресивне каријере свирао уз раме са великанима какав је био гитариста Пако де Лусија, пре неколико дана је добио шпанску Националну награду за савремену музику.

Рођен 1974. године у Мадриду, Антонио Серано рано започиње свој музички пут највише под породичним утицајем. Његов отац га учи да свира усну хармонику већ са седам година, дајући му основу која ће касније постати камен темељац његове величанствене каријере. Већ као тинејџер, Серано показује изузетну зрелост и таленат: са само 13 година наступа заједно са легендом усне хармонике Ларијем Адлером на концерту Уједињених нација у Паризу. Тај догађај био је пресудан за његов даљи развој као музичара. Касније, Адлер постаје његов ментор и ослонац — помогао му је да развије музички идентитет и да изгради самопоуздање врхунског извођача на овом необичном инструменту.

Једна од најважнијих иновација које је Антонио Серано донео јесте уношење хроматске усне хармонике у фламенко музику — правац у којем до тада то готово није било виђено. Његов инструмент се слободно и са лакоћом креће кроз различите жанрове: цез, класична музика, танго, поп, фламенко — а он успева да сваком изразу подари оригиналност и елеганцију. На јубиларне Новосадске музичке свечаности Серано долази са својим сад већ легендарним пројектом BACH & „BACH“, где му се на сцени придружују пијаниста Данијел Ојарсабал и контрабасиста Пабло Мартин. Овај трио публику води кроз композиција највећег барокног генија, изведене најпре на традиционалан начин, а онда као импровизације у цез и фламенко стилу.

● **На који сте начин усном хармоником увели Баха у цез?**

– Усна хармоника је инструмент који веома подсећа на људски глас. И Бах и цез су дубоко укорењени у вокалним традицијама, тако да не видим никакву препреку да се ова три елемента споје.

● **Шта је другачије када свирате Баха у односу на цез стандарда или фламенко?**

– Иако је музички језик мање-више универзалан, сваки музички жанр наглашава различите елементе музике. У класичној музици морате обратити пажњу на фразирање, звук и интонацију. Цез је интелектуалнији и креативнији, тако да морате бити свесни и ригорозни са хармонијом, као и далеко инвентивнији. Фламенко је изузетно емотиван, па када свирам фламенко, покушавам да искључим свој рационални ум и запалим своје срце.

● **Како публика реагује на Баха у цез окружењу?**

– Наш наступ почињемо извођењем Баха онако како је оригинално написан. У другој половини концерта почињемо да прелазимо на цез. Овај приступ уверава публику да смо утемељени у традицији, што им помаже да нам верују и да крену на путовање. Као резултат тога, њихова реакција је обично веома позитивна.

● **Шта Вас инспирише да укрштате Баха и цез музику на усној хармоници?**

– Иако је Бахова музика до нас дошла писана нота по ноту, постоји документација која доказује да је он био одличан импровизатор и да је у ње-

Фото: cuadrada/flamenco nomada

гово време било уобичајено импровизовати иако је постојала писана партитура. Тако да се то не разликује много од онога што се ради у цезу. Иако су Бах и цез различити стилови, они су заправо две стране истог новчића.

● **Да ли је Бах изазов или инспирација за импровизацију?**

– Бах је увек инспирација.

● **Да ли Баха видите као неку врсту цез музичара испред свог времена?**

– Не баш. Цез више видим као покушај повратка начину стварања музике у барокној ери.

● **Можете ли нам рећи више о музичарима који наступају са вама на овом концерту?**

– Данијел Ојарсабал је специјалиста за рану музику, као и одличан импровизатор и природни цез пијаниста. Пабло Мартин Каминеро је класично обучен контрабасиста који је такође наступао са великим цез и фламенко уметницима, поред тога што води свој фламенко-цез ансамбл, за који такође компонује. Несумњиво, окружење тако талентованим и признатим музичарима дало ми је самопоуздање да се упустим у овај деликатан пројекат.

● **Како сарадња на сцени обликује начин на који приступате Баху у цезу?**

– Цез део концерта састоји се од импровизација на дела која је написао – Данијел, заснованих на различитим мотивима преузетим из више Бахових дела. Он нас добро познаје и изradio је ове аранжмане и композиције као кројач који кроји одело по мери. Као резултат тога, музика прелепо тече.

● **Које будуће пројекте или правце планирате након овог Бах-цез програма?**

– Имам много пројеката у току, али да поменем један који је везан за Баха: тренутно радим на снимању комплетног албума соло Бахових дела аранжираних за усну хармонику. Поред уживања у слушању те музике на хармоници, овај пројекат предлаже нови приступ свирању хроматске хармонике. За сваки комад користим хармонику у другом кључу, бирајући тоналитет који најбоље чини да музика заблиста на инструменту. Ово претвара хармонику у транспонирајући инструмент, нешто што је и иновативно и, по мом мишљењу, неопходно да би се овај инструмент подигао на највиши ниво.

Марија Лазаревић

ИНТЕРВЈУ: КАТАРИНА ЛИВЉАНОВИЋ, МУЗИКОЛОШКИЊА, КОМПОЗИТОРКА И ИНТЕРПРЕТАТОРКА

Лабораторија старе музике

Катарина Ливљанић рођена је 1966. у Задру и међународна је експерт за музику раног средњег века. Дипломирала је и магистрала музикологију на Музичкој академији у Загребу, а докторирала на Ecole Pratique des Hautes Etudes у Паризу. Више од 20 година била је професорица на Сорбони, а од 2019. делује као професорица на светски угледној Schola Cantorum Basiliensis, високој музичкој школи и истраживачком институту утемељеној 1933. у Базелу, у Швајцарској, где води Катедру вокалне средњовековне и ренесансне музике. Редовно гостује као професор по позиву или резиденцијални уметник на реномираним универзитетима у Европи и САД. Године 1996. основала је међународни ансамбл Dialogos, с којим сад већ готово три деценије изводи средњовековни репертоар и властите оригиналне музичко-сценске пројекте темељене на средњовековним изворима, каква је и *Јудита*, с којом вечерас гостује у Галери-

фото: Thomas Kost, WDR

два поља интересовања, а онда бих све то спојила у оно што је такође јако за мене важно, а то је театар и, дакле, све могуће театарске форме које се у средњовековној, па и ренесансној музици јављају.

● **У каквој су интерпретативној (могућој) вези стара и сасвим нова музика?**

– За мене је то врло јасно, јер у новој музици има свакаких различитих приступа и различитих композитора, попут, рецимо, композитора који пропитују консонанцу и дисонанцу. И у старој музици, ево, управо у тој првој полифонији из 10. века, имамо тај врло занимљив приступ: што је њима консонанца, што је њима дисонанца. То је оно што нашем некаком култивираном музичком уху није увек оно што би нам прво било типично као консонанца. Тако да, у томе су стара и нова музика близу. А онда има и тај фактор импровизације. Али фактор импровизације присутан је у свим периодима, само што смо ми јако сви везани за ту писану реч, за писани елемент у музици. Но, како живимо у време у које живимо, и кад се неко бави средњовековном музиком, присутан је тај фактор отворености и могућности интервенције у музичком тексту, као код креирања нове музике.

● **Како стварате нова дела у духу одређене стилске оријентације неке „старе“ епохе?**

– Сва су моја дела више мања таква, зато што имам ту увек неки афинитет према делима, код којих ме јако привуче заправо њихова прича. А кад у причи нема музике, онда је ја морам створити. Таква је ситуација и са *Јудитом*. Дакле, то је онда вишегодишњи рад на изворима, прво на слагању тог сценарија, јер текстови нису јако дуги и треба их ставити у такав формат да одговарају концертном извођењу. А онда је и музички рад такав да се годинама заправо ради на изворима који су из истог периода, који су из истог времена, који одговарају тексту. И на темељу тога се фино тка једно музичко рухо које ће тај текст обући, који ће да певају а моје колеге свирати. Тако је и сам рад у ансамблу „Dialogos“ нека врста музиколошко-интерпретативне лабораторије...

Богдан Ђаковић

Као да се небо отвори пред вама

● **Колико познајете различите православне појачке традиције?**

– Ракла бих да их више волим него што их истински познајем. Нажалост, човек у једном животу нема времена темељно се посветити свему што воли. У два наврата сам путовала у Москву да будем у жиријима неких такмичења, тако да сам и тамо имала прилике и радити, и сусрести музичаре, и увек су ми то били тренуци кад сам заправо доживела једно велико музичко и духовно уздигнуће. Ту је оно где је источна православна традиција сачувала нешто што је Запад заправо јако изгубио, ту једну дивну традицију молитве кроз певање, и то на тако сјајан, моћан и квалитетан начин. Никад нећу заборавити једну суботу поподне у Сретенском манастиру у Москви, када сам чула то певање, то је заиста као да се небо отвори пред вама. И јако се веселим да ћу можда и у Новом Саду имати прилику да мало и чујем појања.

ји Матице српске у оквиру Новосадских музичких свечаности

– *Јудита* се темељи на тексту Марка Марулића, његовом епу, и ја сам од њега направила дело за једног извођача. Зашто? Па, *Јудита* је епски спев, тако да сам хтела остати верна тој традицији епа и једног наратора који пева тај еп. Он није причан, него је певан уз два инструмента, и то је један вр-

ло минималистички, али надам се, снажни и сугестивни музички театар ослоњен на библијску причу о удовици која ослобађа свој народ од оних који су им спречавали да имају воду, да дишу, да могу живети у свом простору. Тако да је то једно врло снажно дело.

● **Када сте осетили потребу да озвучите, односно да и интерпретирате сегмент музичке**

историје којим се као музиколог/научник бавите?

– Рекла бих да је моја прича заправо ишла у другом правцу. Ја сам, дакле, како сам рекла, као дете осетила велику љубав према тој музици и заправо сам од ране своје доби хтела бити интерпретатор. Мене је музикологија дошла као алат који би ми помогао да што више сазнам о средњовековним музичким изворима, о нотацији, о литургији, о старим језицима, свему што би ми било потребно да што боље и ближе приђем тој музици.

● **Поред хрватске глагољашке традиције, којом се још локалном музичком традицијом бавите?**

– Заправо сам ја у глагољашко певање ушла више кроз слушање, јер је мој отац са острва Пашмана, а деда ми је био у једној од тих братовштина које су певале у погребима, у свим обредима, у цркви. Иначе, и као музичар и музиколог увек сам се радо бавила - и то је био мој, рекла бих, музички дом – грегоријанским коралом. Истовремено, бавим се и првом полифонијом из 10. и 11. века у Енглеској, у Винчестеру, која опет креће од Грегоријанског корала. Рекла бих да су то кључна моја

У АТЕЉЕУ БРАНИСЛАВА ДОБАНОВАЧКОГ

Порука плаката мора и да се осети

На Синагоги, односно у пролазу Павла Шосбергера, приређена је изложба плаката Новосадских музичких свечаности. Уз радове Агиле Капитана, који визуелни идентитет Номуса креира последњих петнаестак година, изложени су и плакати дојачена новосадског графичког дизајна Бранислава Добановачког, дугогодишњег професора на Академији уметности у Новом Саду. По његовом укључивању у ауторски тим фестивала, почетком деведесетих година прошлог века, Номус је напустио дотадашњу праксу оглашавања постерима на којима су само навођена имена извођача, и окренуо се дизајнерском виду изражавања у најбољој традицији тзв. *новосадске школе плаката*, коју карактеришу јасне и организоване форме, графичка уравнотеженост, те студиозна употреба типографије, симбола и фотографије...

Како у каталогу изложбе наводи др Данило Вуксановић, решења Бранислава Добановачког за Номус креирала су визуелни језик дизајна деведесетих година прошлог века, при чему су увек превазилазила пред њега постављен задатак да плакат буде улечатљиво обавештење о збиру музичких догађаја које покреће размишљања публике: „У сваком његовом раду читамо и пулс времена, модну линију, али и алтернативну субверзивност“...

– Кад сам почео сарадњу с Музичком омладином Новог Сада, већ сам имао добар дизајнерски стаж иза себе, током којег се формирао тај неки мој рукопис – каже нам Бранислав Добановачки. – С друге стране, чињеница је и да сам практично растао уз класичну музику, будући да је моја мајка почела своју каријеру као оперска певачица, те ме је од малих ногу вукла у позориште, пре свега на оперске представе. Тако да сам ја класику не само волео, не само радо слушао, него сам је стварно свим својим бићем осећао. И кад сам, рецимо, касније предавао музички плакат на Академији уметности, младим колегама сам причао управо то, да се музика не само слуша, него да

се она и види, да је она вибрација, титрај који се може визуелизовати. И, просто, кад ми је понуђено да радим плакат Номуса, знао сам да морам да користим нотне записе, клавирске дирке и слично, али не као пуку, просту репродукцију тих устаљених елемената. Они су морали бити приказани на доживљајан начин, рецимо тако да нотни запис буде ружа која се расцветава... И држао сам се тога да увек имам то нешто што јесте препознатљиво публици, што на улици скреће пажњу – јер у маркетингу и јесте први корак привлачење позорности, а после долазе интерес, жеља и на крају акција – али да буде тако упаковано да јединствена порука плаката, тај његов целовити визуелни момент, напосто поклопи посматрача као стаклено звоно.

„Приликом конципирања својих плаката Добановачки користи и архитектонске елементе из свог окружења, творећи алузије на модернички приступ одмереним комбинацијама, а заправо се ослања на богато наслеђе сопственог искуства из различитих дисциплина графичког дизајна“, наводи даље Вуксановић. „Смена калиграфских фуга, тачкастих површина налик материјалу... алудирају на атмосферу тајновитости, а асоцијација на лептир-машне по којима су уплетене ноте - упућују на присуство музике и њену неизбежну улогу у животу“...

– Моји плакати имају тај печат, не класично сликарски, већ пре колажни: у првом плану је ово, у другом плану је оно, као кад се лепе папири или други неки материјали током прављења колаж – сагласан је Бранислав Добановачки. – Иако, наравно, свако има своје фаворите, за мене су најуспешнији плакати из тог времена заправо својеврстан триптих настао између 1995. и 1997. у чијим темељима је спознаја да концерти генерално, па тако и они на Номусу, имају смисла само ако повезују три фактора: композитора, извођача и публику. Тако је композитор описан пером, извођач лептир-машном а публика дамам с шеширом. При томе, будући да у то време нисам

могао да се ослоним на издашну помоћ рачунара, морао смо да на белој свили најпре одштампам нотни запис, па да од те свиле направимо лептир-машну и на крају да је фотографишем, да видим како то заиста изгледа и може ли да се уште користи у решењу које сам замислио. После смо такве лептир-машне делили као сувенире - и сам данас чувам једну. А код плаката из 1996. на којем је композиторово перо, нотни запис исписан на црној подлози имао је и додатни лак, те би из одређеног угла деловало као да трепери, да производи вибрације, музику... Једноставно, за мене је плакат био и остао примамљиво и веома снажно средство изражавања у коме је порука та која мора да се и осети, а не само да се види.

Мирослав Стајић

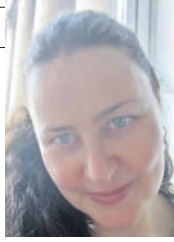
СУБЈЕКТИВНА ПРИЧА О НОВОСАДСКИМ МУЗИЧКИМ СВЕЧАНОСТИМА

Номусу с љубављу

Пише: *Zita Kalmandy*

Док је гледала како се брод који носи њену љубав удаљава и полако стапа с плаветницом таласа и неба, млада пастирица је брже-боље нацртала профил свог вољеног у песку. Овако је, према мање познатом античком грчком миту, настао први портрет у историји човечанства. Мит који говори о томе да су у темеље уметности utkане љубав, страст, туга и чежња, те да је њена улога да кроз вртлог времена носи сећање на све оно што нам је драгоцено. Можда се сад питате какве то везе има с нашим Новосадским музичким свечаностима, које ове године славе педесети рођендан. Одговор је једноставан: Номус је током пола века кроз своје концертне програме био неуморни носилац лепоте и племенитости без обзира на таму облака који су се често надвијали над њим.

И као такав, увек нам је давао могућност да се ушущамо у тих неколико номусовских дана као у безбедну луку, предајући се музици која нас је односила у боље светове, која нам је сваки пут оживела машту и разведрила душу како бисмо се пуних једра поново отиснули у свакодневни живот. За многе од нас који игром случаја живимо у иностранству, Номус је постао један од коренова који нас чврсто везују за дом. Новосадске музичке свечаности дају нам и ритам: док су одржаване у априлу, свако вече је одисало пролећем и ишчекивањем лета, а сад кад се одржавају у октобру, припремају нас, као празнични аутфакт, за Божић и Нову годину пуну наде.

Овим ритмом и постојаношћу Номус такође повлачи маркантну црту у профилу нашег града и, без сумње, читавог региона. Црту без које би душа овог поднебља била знатно сиромашнија.

Номус у свом наручју чува непрегледан низ успомена не само на непоновљиве концерте и дивне уметнике него и на драге људе који су на њему оставили свој траг. Међу њима је, рецимо, Иван Михалек, познати професор музике, хорски диригент и уредник Радио Новог Сада ког су сви од милоште звали чика Ива. Кад се његов заразни смех преселио у вечност, на његовом омиљеном седишту у синагоги ту и тамо појављивао би се покоји цвет као обећање да ће чика Ива заувек остати део Номуса. С одједима Номуса неретко се можемо срести у иностранству. Једном приликом сам Јаношу Девичу, реномираном професору будимпештанске академије и челисти Кодај квартета, споменула Номус. Само се насмешио: „Како се не бих сећао! Свирали смо код вас клавијирски квинтет с плавим циклоном – боже мој, каква пијанисткиња! Та девојка нас је буквално одувала с бине својом невероватном енергијом и музикалношћу! Мислим да се звала Рита Кинка, да ли још живи у Новом Саду?“ У низу незаборавних тренутака за мене се издваја и кратак разговор с аустријским виолинистом Вернером Хинком, концертмајстором Бечких филхармоничара који је на тренутак пребледео кад је угледао публику. Сећам се нервозног покрета којим брише изненада орошено чело, и баца несигуран поглед

Јасминка Станчул, Вернер Хинк и Рита Кинка, карикатуре Љубомира Сопке, 1997, Билтен Номуса

ка нашој фантастичној пијанисткињи Јасминки Станчул, с којом је наступао.

После концерта смо пришли да му честитамо. Био је пресрећан кад га је мој отац ословио на немачком, па нам се одмах поверио: „Мене је тако срамота, лоше сам проценио куда долазим. Овде су људи љубазни и невероватно професионални! Био сам толико ганут и нервозан да сам стварно лоше одсвирао прву сонату, што ми је публика дала до знања слабијим аплаузом. Не могу описати колико сам срећан што су се на крају концерта чуле овације! Номус је била велика лекција, заувек вам хвала на томе!“ Иначе, тих кобних деведесетих држали смо се Номуса као бродоломник последње сламчице на узбуљеној пучини. Усред ужаса и неверице, док се читав тадашњи свет око нас урушавао, Номус је био доказ да континуитет није немогућ и да је извор лепоте и те како потребан како бисмо остали здравог разума. То су осетили и уметници од којих се изричито сећамо члана реномираног Вандерер трија, виолинисте Марк Филипс

Варжабедијана како говори: „Знам како је овде тешко и опасно, али ћу због дивне публике поново доћи! Не тражим ништа заузврат, само ме одведите на пјескавицу.“

Било би заиста немогуће набројати све знамените уметнике и ансамбле који су протекла пола века несребично делили најлепше плодове свог музичког талента с публиком. Ти тренуци надахнућа који бришу све физичке и духовне препреке чине разлоге због којих организатори Номуса упорно раде. У позадини, често невидљиви, то су људи који верују у моћ музике, свесни њене непроцењиве вредности. Од њих сваке године добијамо раскошну лепену достојну краљевског двора, сачињену од разноврсних жанрова и великих домаћих и међународних имена. Од срца им хвала!

На крају, кад помислим колико се људских судбина испреплетало захваљујући Номусу, кад се сетим бројних прелепих концерата, раздраганих осмеха и искричавих очију, могу стварно искрено рећи да је Номус за мене Љубав. ■

ИНТЕРВЈУ: **ВИНСЕНТ ПЕИРАНИ, АКОРДЕОНИСТА, ВОКАЛИСТА, АРАНЖЕР И КОМПОЗИТОР**

Кад би свет био џез квартет...

Спој музичарања Винсента Пеиранија и Емила Паризијена, два француска уметника које ћемо 22. октобра имати прилику да чујемо на овогодишњем Номусу, музичка је хемија која доноси хармоније епифанијске снаге, оне које слушаоци измештају у равани небеске лепоте. Уочи њиховог концерта у Синагоги, Винсент Пеирани, џез акордеониста, вокалиста, аранжер и композитор, говорио је о музици која се рађа из даровитости, поверења и етике, о томе како налази префињене звуке овога света у тренутку када он експлодира тоновима неподношљиве какофонije који раздиру душу, али и о томе кога намеравају да загрле у Новом Саду, на концерту насловљеном управо тако - „Abrazo“ (загрљај).

● Док се у позадини овог разговора чују звуци онога што ради дуо Паризијен/Пеирани, неминовно се поставља питање како се открива и како се достева у то богоовско музичко царство, лековито и блиставо, у којем миришу носталгија и некаква благод, које - бар на неко време, могу да зауставе неподношљиву буку данашњег света?

— Занимљива вам је та примедба, за размишљање је... Мислим да то није нешто о чему свесно одлучујем. Музика је за мене превасходно место на које бежим, односно простор у којем сам, да тако кажем, изб-

Винсент Пеирани и Емил Паризијен

глица, где могу бити потпуно, до краја - ја. И можда управо та носталгија и благод, које помињете, долази одатле. Оне дођу као неко унутрашње олдедало. У данашњем свету буке, конфликата, пуном тензија, музика је место где могу да нађем сопствени ритам, моје лично, најинтимније место на којем на миру могу да дишем. Потребан ми је тај унутрашњи мир, унутрашња тишина да бих чуо оно што ме води и онда то покушавам да понудим и покажем публици. Настојим да тај зрачак пронађеног, чистог ваздуха некако поделим с публиком.

● Узајамност, размена знања, талента, етике, све је то важно да би се добро свирало заједно. Налазите ли довољно таквих људи данас око себе, довољно да музика и даље буде пространство зачудности, лековитости, лепоте и мира, или је она ипак на концу и сама постала тек капиталистички продукт?

— Налазим. Срећом, имамо сам прилику, и имам, да срећем и упознајем такве људе. Окружен сам њима, музичарима, који су ми неретко и пријатељи, а управо та узајамност коју делимо док свирамо је у центру нашег стварања. Међу тим драгоценим људима свакако су: Емил Паризијен, Балаке Сисоко, Винсент Сегал и многи други. С таквим уметницима музика никад није, нити ће бити производ, већ увек дијалог, простор слобде и нека врста чуда, вечног чуда. Наравно, друштво каткад трансформише уметност у робу, али мене то не храни. Оно што ми даје снагу да радим и даље је истинитост наших сусрета, оно што делимо док

свирамо - узајамност коју дајемо једни другима и примамо је. Без тога, мислим да не бих ни свирао.

● У неким композицијама, размена енергија међу музичарима, чује се врло јасан коментар овог света, чују се примедбе, неслагања, цицизам, свакако и покушај бега уколико дијалог није могућ. Зашто свет од музике и музичара не може да научи понешто о дијалогу? Бојите ли се монолога који данас у свету надгласавају музику?

— Музика је заиста најбоља и најлепша школа дијалога. Она нас учи дијалогу, размени мисли и осећања. Она нас инспирише и обезбеђује да слушамо другог, да реагујемо и размишљамо о ономе што смо чули од неког, она нас наводи да се пропитујемо и пронађемо неко своје место... Када би свет функционисао, нпр, као један џез квартет, све би било много умереније и стишаније. Истина је пак да је данас тако много монолога, много тонова који надгласавају друге. И то је заиста узнемирујуће. Музика не галами: она отвара и повезује. Све у свему, нескромно гајим наду да ће музика једном инспирирати свет и људе да другачије комуницирају и да поредак ствари уопште буде другачији.

● У протеклих десет година одсвирали сте више од хиљаду концерата, од чега две стотине са Емилем Паризијеном, због чега сте негде духовито приметили да понекад имате утисак да сте у браку...

— Морам да признам да се у нашем односу каткад могу приметити неке брачне уобичајности. И то је оно што је лепо: компликованост која настаје кроз мимоилажења, расправе, помирење, духовитост. Некад ја водим, а некад допуштам да будем вођен. Тако се ствара равнотежа, а као и код парова, и у овом нашем односу треба много талента за слушање и талента да се чује да би се функционисало.

● Један велики светски писац каже да пише читајући. Да ли, сходно томе, ви компоњујете и свирате слушајући друге музике и музичаре? Где налазите најпозданији инспирацију?

— Сложио бих се с том тезом. Музику слушам непрекидно, разне музичаре, из свих делова света, свих могућих праваца, без обзира да ли је то џез, класика, рок или традиционална музика. Све ми је то перманентна инспирација. Но ипак највише ме инспирише сам живот: сусрети с људима, емоције, читање, путовања. Све то храни моју музику, она настаје из свега тога. На трагу речи писца кога сте поменули, могао бих да кажем да ја компоњујем „читајући“ свет око себе.

● На концу, каква ће бити тај ваш загрљај у Новом Саду?

— У Новом Саду грлићемо публику, јер је сваки наш концерт нека врста загрљаја оних који нас слушају. Већ на самом почетку позивамо публику да нам се придружи на том путовању, јер музика је колективна уметност и ништа ме не чини срећнијим до тога да са публиком делимо тренутак који смо открили помно посматрајући свет око нас.

Снежана Милетић

Путовања су срећа

● Путујете светом. Како публика различитих земаља утиче на Вашу музику и како музике света утичу на њу?

— Путовања су невиђена срећа. У свакој земљи свака нова публика на другачији начин слуша музику, другачије реагује, има другачији манир или обичај како се спаја с музиком и доживљава је, и диван је осећај то доживљавати. У Скандинавији нпр. понекад постоји таква концентрација у публици да имате осећај да присуствујете некој медијацији. У Шпанији је сусрет с публиком много експресивнији, веома топао. У Немачкој и Француској је опет потпуно другачије, а тек у Француској сасвим другачије... Све то, сви ти сусрети с публиком храни моје музичарање. Наравно да ме инспирише и свеколика музика света, светска музичка баштина, од Африке и Азије до Балкана. Све су то боје које богате мој музички вокабулар. Ту је важно напоменути још нешто, а то је концентрација коју често потцењујемо. Људи, упркос разним геџетима, екранима мобилних који се не гасе, те разним другим дистракцијама, још увек имају капацитет да уроне у музику и препусте јој се. Понекад је довољан само један концерт да се то деси.

Фото: Срђан Дорочки

ИНТЕРВЈУ: КЕМАЛ ГЕКИЋ, ПИЈАНИСТА И КОМПОЗИТОР

Стварање нових континената

Међу хитовима јубиларних, полувековних Новосадских музичких свечаности без сумње је програм *Гекић свира Гекића*, који карактеришу модеран звук, не нови, несвакидашњи садржаји и звучни доживљаји. Стални гост фестивала, некадашњи суграанин Номуса са актуелним пребивалиштем у Мајамију, пијаниста Кемал Гекић, донео је на подијум Синагоге потпуно нов концертни програм у којем је његов композиторски опус у првом плану. Самог Гекића не морамо посебно представљати, он је увек радо виђен гост у Новом Саду. Али, за овакву врсту програма морали смо га на почетку разговора упитати о чему се заправо ради:

– Програм је планиран за нашу публику, значи, осим универзално атрактивних тема, садржи и специјална значења која могу бити разумљива само онима који су рођени на овим просторима. Посебност овог програма је, између осталог, премијера епа Ивана Мажуранића *Смрт Смаил-аге Ченгића*, који сам „превео“ на музички језик, будући да ми је одувек био сан да ову историјску драму уобличим као композицију. Као специјални гост, у улози наратора, на концерту је учествовао и музичар Антоније Пушић, познатији као Рамбо Амадеус.

● **Сигурно сумнога изненађени композиторским опусом који нам до сада није био презентован. Од када се бавите и компоновањем?**

– Почео сам се интересовати за компоновање као јако млад. На пример, композиција „Introduction and Concert Fugue“ из 1981. године једна је од мојих најранијих дела. Написао сам је док сам као студент неко време, из забаве, свирао у једном рок бенду, електрични клавијатур и бас гитару, и тада сам хтео да напишем традиционалну фугу за нове, електричне инструменте, у стилу рок бенда Emerson, Lake & Palmer и енглеског клавијатуриста Рика Векмана. Она промовише нови, метални звук и има велику енергију, а у оквиру традиционалне композиционе форме. Показао сам је колегама и професорима са Академије, који су били импресионирани композицијом, али је тада нисам свирао на концерту. Од тог времена много се тога променило, међутим, мој осећај за форму и хармонију и даље има доста заједничког са тим раним делима. У међувремену су се појавиле нове идеје, личнији субјекти и много више димензија људских осећаја. Да закључим: моје композиције и даље укључују елементе тог стила као компоненте, али и много новог.

● **Постоји ли разлика у тумачењу и извођењу своје и музике других аутора?**

– Можда је најбоље то приказати упоређивањем: кад уметник изводи туђа дела, он је сличан великом истраживачу који открива нове територије, континенте, планете или групе галаксија. Кад изводи и пише своја дела, онда је сличан креатору тих континената, планета или галаксија, не открива их него их ствара.

● **Ово је премијерно представљање вашег ауторског рада у Србији, приближите нам мало програм овог концерта.**

– Концерт је *Прологом* из 2024. године на који се надовезује мелодрама *Смрт Смаил-аге Ченгића* по Ивану Мажуранићу из 2023. године. За улогу наратора одабрао сам Рамба Амадеуса због његових изузетних особина потребних за извођење овог епа, који описује стварни догађај из историје борбе Црногораца против Турака, догађаја који на нашим просторима има и вишеструко симболично значење у данашње време великих геополитичких промена. Прилагођавајући текст за мелодраму, која суштински излази из своје уобичајене форме, јер у њој не постоје ликови и декор, већ само наратор и клавијатур – ово моје омиљено књижевно дело сам прилагодио, то јест скратио и потпуно му подредио музику уз додавање инструменталног *Пролога* на почетак.

Дијалози из 2021. године су заправо низ минијатура интимног карактера којима започињем групу композиција за соло клавијатур, „Introduction and Concert Fugue“ смо већ поменули а инспирисана је звуком електричног клавијатура. Тема *Интродукције* је иначе божићна химна коју сам као дете слушао у родном Сплиту, а чија метаморфоза служи као тема спектакларне петогласне фуге са два контра субјекта, у слободном стилу.

Мовемнт из 2023., у којој се спајају наизглед неспојиве супротности: кварталне хармоније, диско музика осамдесетих и народна музика Балкана, сталан покрет који завршава у једном незадрживом звучном климаксу. Три концертне студије из 2024. су три бриљантна портрета могућности клавијатурског звука, са асоцијацијама на музику Балкана, конкретно Србије у првој студији, олујним сонорностима у другој, као и секвентним ритмичким покретима у трећој студији. Финале програма је *Дитирамб* из 1983. која користи мелодије из некадашње Југославије, посебно из Македоније, Србије и Хрватске, а кулминира мелодијом из 18. века познатом под називом *Мазурка Дабровског*, која је у разним историјским периодима служила као национална химна неколико држава, међу којима и некадашње Југославије.

● **Колико често изводите на концертима своју ауторску музику. Значили то да окрећете леђа Листу и Шопену?**

Овакв програм сам изводио на више континената, наравно не рачунајући *Смрт Смаил-аге Ченгића*, коју је немогуће изводити у иностранству због језичке баријере. На пример, на Фестивалу америчког Листовог удружења, где је тема била „Пијаниста-композитор“, моје композиције су се изводиле заједно са комадима Рахмањинова, Шопена, Бузонија и других. Упоредо сам изводио класичне програме, а појавила се и нека врста „хибридног програма“, са делима класике, плус моје композиције. Тренутно су све опције отворене, за сада.

Марија Лазаревић

ИНТЕРВЈУ: РАМБО АМАДЕУС

Радим ствари по сопственом укусу

Култни црногорски рок музичар Антоније Пушић, познатији под уметничким именом Рамбо Амадеус, ове је године био део Новосадских музичких свечаности, појавивши се као наратор у премијерном извођењу епа *Смрт Смаил-аге Ченгића*, који је на музички језик „превео“ пијаниста Кемал Гекић. Рамбо је, иначе, недавно и сам написао кратку композицију за клавијатур назива *Смаил-ага Ченгић* са „Али експреса“, али далеко од тога да је то био први његов композиторски излет у свет класике: пре неколико година је у оквиру Дон Бранкових дана музике у Котору изведена његова опера *Ласија по Стели*.

● **Да ли Вас је „Ласија“ охрабрила да се више окренете ка изазовима класике или сте ближе оном „пробом, видео да знам и већу више“?**

– Охрабрио ме тај успех, свакако, али чекам нову поручбину од неког, не припадам оној врсти аутора који би се упуштали у тако обиман рад без обзира да ли то на крају неко жели јавно да изведе. Музика, баш као и електрична струја, мора истовремено да има произвођача и потрошача, да би постојала. С једне стране су аутори и извођачи, са друге слушаоци. Без слушаоца, музике нема – чуци негде нема у нотама или на ЦД-у чекајући да је неко чује.

● **Од времена када сте обликовали дефиницију турбо-фолка „Фолк је народ. Турбо је систем убризгавања горива под притиском у цилиндар мотора са унутрашњим сагоревањем. Турбо фолк је горење народа“... турбо-фолк је постао мејнстрим, и то не само музички, док је рок гурнут на маргин. Има ли томе лека или су генерације, које радије слушају Цецу него Стоњеве, заувек изгубљене?**

– Музика никад није узрок промена у друштву него последица друштвених кретања, медијске политике, као и културних апетита протагониста на власти. Све што данас видимо да доминира у медијима је заправо по њиховом укусу. Доказ за то су нове генерације, које игноришу старе, централизоване маинс стреам медије, окренути су интернету и својим сасвим дисперзованим мрежама, креираним по њиховим жељама и хтијењима. На жалост, њих систем препознаје као непријатеље, а не као неминовну будућност државе, јер ће по природи ствари млади наследити земљу од старих. Наше је само да се потрудимо да нас памте по добром. Да нас не уче у школама као историјске штеточине.

● **Морам да питам има ли у целој тој причи кривице и самих рокера који су, некад из зезања а чешће зарад добре зараде, кокетирали са „народњацима“, почев од Бијелог дугмета и њиховог „ластичког рока“ до аутора који су, упркос слушања Клептона, радо писали „хитове“ за разне турбофолкернице?**

– Као што рекох, музика је последица промена у друштву, а не њихов узрок. Такође, Бијело дугме је направило прва три врхунска албума; уосталом, ако Боб Дилан, нобеловац, користи амерички фолк у својој музици, па зашто би то било замерено Бијелом дугмету. Свакако у том грму не лежи зец. Он лежи у укусу људи који креирају медијску и културну политику.

● **Својевремено сте изјавили да „лењи не загађују, него ови многи амбициозни који желе да постигну свашта у животу“. Да ли се, на трагу ове сентенце, и даље „трудите да радите што мање“, па и на музичком плану?**

– Па, моја музика дефинитивно не загађује у самом процесу производње, моја соларна електроника од 3kw инсталсане снаге направи од сунца више струје него што студио стигне да потроши. Једнако не загађује ни медије, јер ме просто у њима нема, из претходно наведених разлога. Моја музика се емитује само на мом сајту, на интернет радију Radiotzar, и YouTube каналу, те сви који ме прате знају да сам ауторски сасвим жив. Наравно, импонује ми што мејнстрим медији у средини у којој влада наopak систем моралних и естетских вредности игноришу мој рад, навикао сам на то још од деведесетих прошлог века. С друге стране, то ми даје неограничену слободу да радим ствари по сопственом укусу.

Мирослав Стајић